

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балалардың шығармашылық қабілетін дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ 21.02.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР бала дамуы, қиял, мектепке дейінгі тәрбие, тәрбиеші, шығармашылық әрекет, шығармашылық қабілет, эстетикалық даму	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/187352/

Ергалыева Құндыз Айтмурадқызы

Тәрбиеші

Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы

"№13 "Ақмарал" бөбекжайы" МКҚК

Аннотация.

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайында балалардың шығармашылық қабілетін дамытудың психологиялық-педагогикалық негіздері қарастырылады. Шығармашылықтың бала тұлғасының қалыптасуына, танымдық белсенділігіне және эмоциялық дамуына ықпалы ғылыми тұрғыда талданады. Мектепке дейінгі жаста шығармашылық әрекетті ұйымдастырудағы тәрбиешінің рөлі мен педагогикалық шарттардың маңызы сипатталады.

Кілт сөздер: шығармашылық қабілет, мектепке дейінгі тәрбие, шығармашылық әрекет, бала дамуы, қиял, тәрбиеші, эстетикалық даму.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде шығармашылық тұлға қалыптастыру басым бағыттардың бірі ретінде қарастырылады. Қоғамның әлеуметтік және мәдени дамуы баланың дербес ойлауына, жаңаша шешім қабылдауына және шығармашылық белсенділігіне тәуелді. Осы қасиеттердің негізі мектепке дейінгі кезеңде қаланады. Себебі бұл жас сатысында баланың қиялы, эмоциялық қабылдауы және танымдық белсенділігі қарқынды дамиды.

Мектепке дейінгі жаста шығармашылық қабілет баланың табиғи белсенділігімен, қоршаған ортаны еркін қабылдауымен және әрекет арқылы өзін көрсету қажеттілігімен сипатталады. Сондықтан балабақша жағдайында шығармашылық әрекетті жүйелі ұйымдастыру бала дамуының маңызды шарты болып табылады.

Шығармашылық қабілеттің психологиялық мәні

Шығармашылық қабілет тұлғаның жаңаны қабылдау, ерекше шешім табу, қиялдау және өзіндік өнім жасау мүмкіндігін білдіреді. Мектепке дейінгі кезеңде шығармашылық ең алдымен қиял әрекетімен байланысты. Бала қоршаған ортаны эмоциялық тұрғыдан қабылдап, оны ойын, сурет, мүсіндеу немесе сөз арқылы бейнелейді.

Баланың шығармашылық әрекеті оның ойлау икемділігін, елестету қабілетін және эмоциялық өрісін дамытады. Шығармашылық процесте бала дайын үлгіні қайталаумен шектелмей, өзіндік шешім іздеуге ұмтылады. Бұл танымдық дербестіктің қалыптасуына ықпал етеді.

Мектепке дейінгі жаста шығармашылықтың даму ерекшелігі

Мектепке дейінгі жаста шығармашылық қабілет баланың табиғи әрекеттерінде көрініс табады. Бала ойында жаңа сюжет ойлап табады, суретте өзіндік бейнелер жасайды, құрастыруда ерекше шешімдер ұсынады. Бұл кезеңде шығармашылық қиялмен, эмоциялық тәжірибемен және ойын әрекетімен тығыз байланысты.

Баланың шығармашылық белсенділігі оны шектемейтін, еркін әрекетке мүмкіндік беретін ортада тиімді дамиды. Қатаң бақылау немесе дайын үлгіні міндеттеу шығармашылық бастаманы бәсеңдетуі мүмкін.

Шығармашылық әрекеттің бала дамуына ықпалы

Шығармашылық әрекет баланың жан-жақты дамуына ықпал етеді. Ол баланың ойлау белсенділігін арттырып, сөйлеу тілін дамытады, эмоциялық сезімталдығын қалыптастырады. Шығармашылық процесте бала өз ойын, сезімін және ішкі күйін еркін білдіреді.

Сонымен қатар шығармашылық әрекет баланың өзіне деген сенімділігін күшейтеді. Өз қолымен жасаған өнім бала үшін жетістік сезімін тудырады. Бұл тұлғалық тұрақтылықтың қалыптасуына негіз болады.

Тәрбиешінің рөлі

Балалардың шығармашылық қабілетін дамытуда тәрбиеші жетекші рөл атқарады. Педагог шығармашылық әрекетті ұйымдастыруда бағыттаушы және қолдаушы ұстанымды сақтауы тиіс. Тәрбиеші балаларға дайын шешімді ұсынбай, олардың өздігінен ізденуіне мүмкіндік жасауы қажет.

Педагог шығармашылық белсенділікті қолдау үшін баланың қиялына, бастамасына және дербес шешімдеріне құрметпен қарауы тиіс. Сонымен қатар тәрбиеші баланың шығармашылық әрекетін бағалауда салыстыру немесе сын айту тәсілінен гөрі қолдау мен мадақтауды қолдануы маңызды.

Педагогикалық шарттар

Шығармашылық қабілетті дамыту үшін балабақшадағы тәрбиелік орта баланың еркін әрекетіне мүмкіндік беретіндей ұйымдастырылуы тиіс. Дамытушы ортада түрлі көркемдік материалдар, ойын құралдары және шығармашылық әрекетке ынталандыратын жағдайлар болуы қажет.

Шығармашылық әрекет жүйелі ұйымдастырылған жағдайда балада қиял тұрақтылығы, ойлау икемділігі және эстетикалық қабылдау дамиды.

Шығармашылық және тұлғалық даму

Шығармашылық әрекет баланың тұлғалық сапаларының қалыптасуына тікелей ықпал етеді. Шығармашылық үдеріс барысында бала дербес шешім қабылдауға, өз ойын еркін жеткізуге және жеке тәжірибесін бейнелеуге мүмкіндік алады. Мұндай әрекет баланың бастамашылдығын дамытып, өзіндік «Мен» бейнесінің қалыптасуына жағдай жасайды. Шығармашылықпен айналысқан бала өз қиялын, сезімін және ішкі күйін түрлі формада білдіруге үйренеді, бұл оның эмоциялық тұрақтылығын нығайтады.

Сонымен қатар шығармашылық әрекет баланың сенімділік деңгейін арттырады. Өз қолымен жасаған өнім бала үшін жетістік ретінде қабылданып, жағымды эмоциялық әсер қалдырады. Бұл өз кезегінде баланың өзін-өзі бағалауына оң ықпал етеді. Шығармашылық тапсырмалар барысында туындайтын таңдау мүмкіндігі, баланың еркін әрекеті мен ойлау икемділігі тұлғалық дербестікті дамытады.

Шығармашылық әрекет әлеуметтік дағдылардың қалыптасуына да әсер етеді. Бірлескен шығармашылық жұмыстар балалар арасындағы өзара түсіністікті, пікір алмасуды және ынтымақтастықты дамытады. Бала өз идеясын ұсынуға, өзгелердің пікірін тыңдауға және ортақ шешім қабылдауға дағдыланады. Осылайша шығармашылық әрекет баланың тұлғалық, эмоциялық және әлеуметтік дамуын кешенді түрде қамтамасыз етеді.

Қорытынды

Балалардың шығармашылық қабілетін дамыту – мектепке дейінгі тәрбиенің басым бағыттарының бірі болып табылады. Шығармашылық әрекет баланың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, оның эмоциялық тұрақтылығына, дербестігіне және тұлғалық қалыптасуына жан-жақты ықпал етеді. Шығармашылық үдерісте бала өзін еркін сезініп, жеке мүмкіндіктерін ашуға, қиялын дамытуға және өз ойын түрлі формада білдіруге үйренеді.

Мектепке дейінгі кезеңде қалыптасқан шығармашылық белсенділік баланың кейінгі оқу әрекетіне, проблемалық жағдайларды шешу қабілетіне және әлеуметтік бейімделуіне негіз болады. Сондықтан шығармашылықты дамыту педагогикалық

үдерістің қосымша емес, негізгі құрамдас бөлігі ретінде қарастырылуы тиіс. Тәрбиешінің мақсатты ұйымдастырылған жұмысы, қолайлы психологиялық ахуал және бай дамытушы орта баланың шығармашылық әлеуетін ашудың басты шарттары болып табылады.

Осы тұрғыдан алғанда, мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиелік қызмет баланың шығармашылық бастамасын қолдауға, оның дербес ойлауына жағдай жасауға және өзіндік әрекетін ынталандыруға бағытталуы қажет. Шығармашылық қабілетті жүйелі дамыту баланың жан-жақты дамуының, тұлғалық жетілуінің және болашақтағы табысты әлеуметтенуінің маңызды негізін қалайды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Тұрғынбаева Б.А. **Шығармашылық қабілетті дамыту.** – Алматы: Білім, 2008.
2. Құлжанова Н. **Мектепке дейінгі тәрбие.** – Алматы: Ана тілі, 1993.
3. Жұмабаев М. **Педагогика.** – Алматы: Ана тілі, 1992.
4. Венгер Л.А. **Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыту.** – Алматы, 2010.
5. Комарова Т.С. **Балалардың бейнелеу шығармашылығын дамыту әдістемесі.** – Алматы, 2014.
6. Сахиева А. **Балабақшадағы көркемдік-эстетикалық тәрбие.** – Алматы, 2017.
7. **Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту** ғылыми-әдістемелік журналы. – Алматы, 2022.
8. **Балабақша** республикалық ғылыми-әдістемелік журналы. – Алматы, 2021.